

Ks. Jan Miazek

MATKA BOŻA W LITURGII ROKU KOŚCIELNEGO

WPROWADZENIE

Kościół obchodzi wspomnienie zbawczego dzieła Chrystusa przez cały rok. Odślania misterium Zbawiciela poczynając od wcielenia i narodzenia aż do zesłania Ducha Świętego i oczekiwania przyjścia Pana. W ten sposób otwiera bogactwa zbawczych czynów i zasług swojego Pana, tak że one uobecniają się niejako w każdym czasie, aby wierni zetknęli się z nimi i dostąpili łaski zbawienia. Taki jest sens i treść roku liturgicznego (KL, n. 102). Kościół nie tylko głosi radosną wieść o zbawieniu, ale również sprawuje ogłaszane dzieło zbawienia. Przez obchodzenie roku liturgicznego Kościół jako wspólnota przeżywa nieustannie tajemnicę Chrystusa, wchodzi w jej głębsze poznanie i żyje nią każdego dnia.

Obchodząc roczny cykl tajemnic Chrystusa Kościół ze szczególną miłością oddaje cześć Matce Bożej, która jest nierozzerwalnym węzłem związana ze zbawczym dziełem swojego Syna (KL, n. 103). Jest to odpowiedź na pytanie, dlaczego w rocznym obchodzeniu tajemnic z życia Chrystusa znajdujemy również wspomnienie Maryi. Ogłaszając Boży plan zbawienia Kościół ukazuje osobliwe miejsce, jakie zajmuje w nim Maryja. Uobecniając w liturgii zbawcze dzieło Chrystusa nie może pomijać Tej, która uczestniczyła we wszystkich tajemnicach Zbawiciela. Tak jak nie można głosić Chrystusa bez ukazania Maryi, tak również nie można przeżywać tajemnicy Chrystusa, uobecnianej w liturgii, bez przeżywania w niej obecności Jego Matki.

Nasze rozważania na temat: Matka Boża w liturgii roku kościelnego — oprzemy na tekstach modlitewnych dwóch głównych ksiąg liturgicznych: Mszału Rzymskiego i Liturgii Godzin.¹ Teksty modlitewne używane w liturgii zostały ułożone przez Kościół. Powstawały na przestrzeni wieków, a tworzyli je, najczęściej bezimiennie, papieże, biskupi, mnisi, mistycy i teologowie. W tych, czasem krótkich, formułach modlitewnych zawarta została bogata myśl teologiczna; niejednokrotnie modlitwa jest owocem wielu przemyśleń czy kontemplacji. Zatrzymamy uwagę na tekstach modlitewnych, często bowiem są one przez nas nie dostrzegane. Treść święta, również święta Maryjnego, zawarta jest w czytaniach mszalnych i w modlitwach. Przypominamy o tym, ponieważ często wprowadzenia do świąt i homilie nawiązują jedynie do czytań. Wskutek tego nie dostrzegamy całego bogactwa dnia liturgicznego, wszystkich aspektów przeżywanej tajemnicy i jej pełnych wymiarów.

¹ Jest to odnowiony Mszał Rzymski, nazywany Mszałem Pawła VI. Drugie wydanie typiczne ukazało się 1975 r. Liturgia Godzin — taką nazwę nosi odnowiony Breviarz Rzymski — ukazała się w 1974 r. Na temat obecności Matki Bożej w liturgii roku kościelnego w świetle przedsoborowych ksiąg liturgicznych zob. B. Neunhuser, *Maria nell'anno liturgico*, w: *La Madonna nel culto della Chiesa*, praca zbiorowa, Brescia 1966.

Pomocą przy omawianiu kultu Matki Bożej w roku liturgicznym jest adhortacja Pawła VI *Marialis cultus*, skierowana do wszystkich biskupów, na temat rozwoju należytego pojętego kultu Maryjnego.² W dokumencie tym czytamy, że w nowym układzie kalendarza liturgicznego wspomnienie Matki Bożej zostało włączone w roczny cykl tajemnic Chrystusa w bardziej organiczny sposób i w ściślejszym powiązaniu z tymi tajemnicami. Adhortacja ukazuje postać Maryi w liturgii Adwentu i czasu Narodzenia Pańskiego, omawia uroczystości, święta i wspomnienia Maryjne. Zatrzymuje uwagę na Mszale, Lekcjonarzu, Liturgii Godzin i Rytuale Rzymskim. Mówi o związku zachodzącym pomiędzy Maryją a liturgią.

Omówienie obecności Matki Bożej w liturgii roku kościelnego rozpoczniemy od przyjrzenia się poszczególnym okresom liturgicznym, a następnie przejdziemy do świąt Maryjnych. Ponieważ jednak pewne święta pozostają w ścisłym związku z danym okresem liturgicznym, zostaną omówione w powiązaniu z nim; czyni tak również wspomniana już adhortacja Pawła VI. Sama praca traci może w ten sposób nieco na przejrzystości, ale za to jaśniej ukazuje się powiązanie świąt Maryjnych z tajemnicą Chrystusa obchodzoną w ciągu roku.

Cześć Maryi w Kościele jest nadal bardzo żywa, lud chętnie bowiem uczestniczy w wielu nabożeństwach Maryjnych. W adhortacji Pawła VI czytamy: „Liturgia dla innych form kultu posiada wypróbowaną wartość wzoru“. Zwracamy się do liturgii jako do najlepszego wzoru, który pomoże nam lepiej zrozumieć najróżniejsze formy czci Maryjnej w Kościele.

I. MARYJA W POSZCZEGÓLNYCH OKRESACH LITURGICZNYCH

1. ADWENT

Jest to czas przygotowania do obchodów Bożego Narodzenia i czas, w którym Kościół kieruje serca wiernych ku oczekiwaniu powtórnego przyjścia Chrystusa przy końcu świata. Przygotowanie do Bożego Narodzenia łączy się z rozważaniem tajemnicy wcielenia, kieruje nasze spojrzenie na Maryję, Matkę Zbawiciela. Znajduje to odbicie w liturgii Adwentu, bardziej jednak w Liturgii Godzin niż w Mszale. Jest to zrozumiałe, Liturgia Godzin bowiem jest modlitwą wprowadzającą nas w kontemplację tajemnicy Boga i Jego wielkich dzieł dokonanych dla zbawienia człowieka.

a. *Liturgia Godzin* przez wszystkie dni Adwentu — Godziny w ciągu dnia mają antyfonę Maryjną nawiązującą w swej treści do tajemnicy wcielenia: prorocy przepowiadali narodzenie Zbawiciela z Dziewicy Maryi (tercja), anioł Gabriel powiedział do Maryi: Bądź pozdrowiona... (seksta), Maryja odrzekła: Cóż to za pozdrowienie? Zatrwożyła się... (nona). Antyfony te przywodzą nam codziennie na pamięć ten jedyny moment w dziejach ludzkości i ukazują przy tym postać Maryi. Jej wspomnienie występuje również w hymnach adwentowych: *Conditor alme siderum* (laudes od 17 grudnia), *Verbum salutaris omnium* (nieszpory od 17 grudnia), *Veni redemptor gentium* (godzina czytań od 17 grudnia). Tematykę Maryjną zawiera jedna antyfona do *Benedictus* i kilka antyfon do *Magnificat*. Nawiązują one do tajemnicy wcielenia i wydarzeń z nią związanych, powtarzają słowa pochodzące z opisu ewangelicznego: Duch Święty zstąpi na Ciebie... (I niedziela, do *Ben.*), Nie bój się, Maryjo... (I niedziela, do *Magn.*),

Adhortacja apostolska *Marialis cultus* została ogłoszona 2.II.1974 r. Tekst łacińsko-polski znajduje się w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, Warszawa 1977, t. VII, z. 1, ss. 76—180.

Błogosławionaś Ty między niewiastami... (czw. I tyg.), Błogosławiona jesteś, Maryjo... (II niedziela), Błogosławioną zwać mnie będą... (pon. II tyg.), Zanim zamieszkali... (wt. III tyg.). W modlitwach wstawienniczych nieszpornych znajdziemy takie oto wezwania:³ Ty, który przyjąłeś ciało w łonie Maryi Dziewicy, uwolnij nas od zepsucia ciała (pon., I schemat); Ty, który narodziłeś się przed wiekami z Ojca, stawszy się człowiekiem, wzięłeś ciało z Maryi Dziewicy (niedz., II schemat). W responsoriach Godziny czytań, głównie w ostatnie dni Adwentu, powracają wersety mówiące o tajemnicy wcielenia: Gdy nastąpiła pełnia czasów... (wt. I tyg.), Błogosławiona jesteś, któraś uwierzyła... (21.XII), Błogosławioną zwać mnie będą... (22.XII). Dwa responsoria są parafrazą opisu zwiastowania (piąt. II tyg., 20.XII).

b. *Mszał* — w modlitwach mszalnych dni Adwentu do 17 grudnia nie pojawia się postać Maryi. W dziale Mszy wspólnych o Matce Bożej znajduje się jednak formularz na czas Adwentu, którego wszystkie modlitwy mówią o Matce Chrystusowej.⁴ Mszę wotywną „Rorate“ można odprawiać we wszystkie dni Adwentu z wyjątkiem niedziel i uroczystości, tak więc również w dniach do 17 grudnia Kościół ma przed oczyma Matkę Zbawiciela.

W okresie Adwentu są jednak dni, w których Maryja staje przed nami w sposób szczególny: przyjrzyjmy się dokładniej tym „Maryjnym momentom“.⁵

c. *Czwarta niedziela Adwentu* w odnowionej liturgii rzymskiej ma charakter Maryjny, co znajduje swój wyraz tak w modlitwach, jak i w czytaniach mszalnych. Kolekta mszalna to znana modlitwa „Łaskę Twoją“. Maryja nie jest wspomniana w niej wprost, ale w oracji tej mowa jest o tajemnicy wcielenia, w której centrum stoi Służebnica Pańska. Modlitwa nad darami nawiązuje do działania Ducha Świętego w tajemnicy wcielenia: niech Duch Twój, który swoją mocą napełnił łono Najświętszej Dziewicy Maryi, uświęci dary złożone na Twoim ołtarzu. Spiew na Komunię zaś — to słowa proroctwa Izajasza: Oto Panna pocnie i porodzi Syna. W czytaniach mszalnych rozbrzmiewają przepowiednie proroków o Dziewicy-Matce i Mesjaszu, czyta się wyjątki z Ewangelii mówiące o nadchodzącym narodzeniu Chrystusa: Rok A — Jezus narodzi się z Maryi poślubionej Józefowi (Mt 1, 18-24); Rok B — Oto poczniesz i porodysz Syna (Łk 1, 26-38); Rok C — Skądże mi to, że Matka Pana mojego przyszła do mnie (Łk 1, 39-45). Fragmenty Ewangelii tak zostały dobrane, aby ukazać Maryję. W obecnej liturgii Adwentu ostatnia jego niedziela jest „dniem Maryjnym“. Trzeba o tym pamiętać ze względu na wiernych, którzy biorą udział tylko w Mszach niedzielnych: dla nich będzie to jedyny akcent Maryjny w Adwencie, dla kapłanów jest to sposobność ukazania im roli Maryi w tajemnicy wcielenia.

d. *Dni od 17 do 24 grudnia* mają charakter bezpośredniego przygotowania do świąt Bożego Narodzenia. W odnowionym Mszale każdy z tych dni ma własny formularz mszalny. Zaslugują na uwagę cztery kolekty mszalne pochodzące ze starej modlitwowej tradycji Kościoła.⁶ Mówią one o zbawczym znaczeniu wcielenia, ukazują miejsce Maryi w tej tajemnicy, podkreślają Jej dziewicze macierzyństwo. Słowo Przedwieczne przyjmuje ciało w łonie Maryi Dziewicy (17 i 23.XII), a przez narodzenie Syna Bożego z Najświętszej Dziewicy Maryi zajaśniała przed całym światem potęga Boga (19.XII). Maryja ukazuje się w Adwencie jako wzór człowieka oczekującego Pana i

Adwent ma dwa schematy modlitw wstawienniczych. Schemat I przeznaczony jest na I i III tydzień, schemat II występuje w II tygodniu i w dniach od 17.XII.

³ Msza ma nadal introit „Rorate“, ale może on być zastąpiony przez drugi, rozpoczynający się od słów: „Anioł rzekł do Maryi...“

Zob. F. Brovelli, *L'eucologia Mariana nel Messale Romano*, „Rivista Liturgica“, 3 (1976) ss. 342—345.

⁶ Modlitwy pochodzą z *Rotulusa* z Rawenny. Jest to zbiór modlitw na nieszpory i matutinum okresu Adwentu sięgający V w.

całkowicie oddanego pełnieniu woli Boga. Niepokalana Dziewica przyjęła odwieczne Słowo, została przeniknięta światłem Ducha Świętego i stała się świątynią Bożą: prosimy, abyśmy jak Ona w pokorze przyłgnęli do woli Bożej (20.XII). Podobna myśl powraca w drugiej prefacji adwentowej: Jego [Chrystusa] przepowiadali wszyscy prorocy, Dziewica Matka oczekiwała z wielką miłością. Ewangelie tych dni, bardziej niż modlitwy mszalne, stawiają nam przed oczy Maryję: Jezus narodzi się z Maryi zaślubionej Józefowi (18.XII), Maryja pocznie i porodzi Syna (20.XII), Maryja jest Matką oczekiwanego Mesjasza (21. XII), Maryją dziękuje za wcielenie się Syna Bożego (22. XII). Antyfona na Komunię tych dni podejmuje słowa Ewangelii i śławi Maryję w momencie przyjmowania Ciała Pańskiego.

e. *Uroczystość Niepokalanego Poczęcia* to dzień, w którym równocześnie czci się Niepokalane Poczęcie Bożej Ródzicielki Dziewicy, przygotowuje się do przyjścia Zbawiciela i przeżywa szczęśliwe zapoczątkowanie istnienia Kościoła „bez skazy lub zmarszczki”.⁷ Modlitwy mszalne nawiązują najpierw do przywileju Niepokalanego Poczęcia, którym została obdarzona Maryja, a które oznacza zachowanie Maryi od grzechu pierworodnego i od jego ran (modl. po Komunii); Maryja została zachowana od wszelkiej zmyły dzięki uprzedzającej łasce Bożej (modl. nad darami), stało się to na mocy zasług przewidzianej śmierci Chrystusa: przez Niepokalane Poczęcie Bóg przygotował swojemu Synowi godne mieszkanie (kol.).

Nowa prefacja mszalna nie zatrzymuje się na wybraniu Maryi, ale przywilej Niepokalanego Poczęcia widzi w świetle zbawienia, które ma objąć wszystkich ludzi. Maryja Niepokalanie Poczęta jest początkiem Kościoła, który jest niepokalaną i jaśniejącą pięknnością Oblubienicą Chrystusa. Ona, wybrana spośród wszystkich ludzi, wyprasza ludowi Bożemu łaskę i jest dla niego wzorem świętości. Liturgia podkreśla związek Maryi z Kościołem, a przez Kościół z ludzkością, wyraża w modlitwie nauczanie ostatniego Soboru. W Liturgii Godzin odnajdujemy podobne myśli. Wiele tekstów nawiązuje do przywileju Niepokalanego Poczęcia; antyfony rozbrzmiewają radością z wybrania Maryi, ślawią Jej duchowe piękno. W modlitwach wstawienniczych niesporów i laudesów wołamy do Boga za przyczyną „Matki Jezusa” i „Łaski pełnej” prosząc o dary dla siebie i dla innych. Modlitwy wstawiennicze wyrażają związek Maryi z Kościołem i ludzkością.

Omówiliśmy obecność Maryi w liturgii Adwentu, teraz zaś pytamy o wpływ tej obecności na duchowość wiernych. Paweł VI we wspomnianej już adhortacji mówi, że wierni, rozważając miłość, z jaką Maryja oczekiwała Syna, biorą Ją za wzór i są także gotowi wyjść naprzeciw nadchodzącemu Zbawicielowi. Papież w swym rozważaniu idzie jeszcze dalej: liturgia Adwentu łączy oczekiwanie mesjańskie i oczekiwanie chwalebnego przyjścia Chrystusa ze wspomnieniem Matki dostarczając w ten sposób wzoru równowagi w oddawaniu czci. Może to być uważane za normę w oddawaniu wszelkiej czci Matce Bożej, broni przed oddzielaniem — jak to ma miejsce w pewnych

⁷ Zob. *Marialis cultus*, n. 3. Święto powstało w klasztorach palestyńskich, na pocz. VIII w. przyjmuje się na Wschodzie i przechodzi do południowej Italii. Treścią jego jest cudowne poczęcie Maryi przez Jej matkę Annę opowiedziane w *Protoewangelii Jakuba*. W IX w. święto Poczęcia Maryi przechodzi do Irlandii i Anglii, zostaje przesunięte z 9 na 8 grudnia, ulega też zmianie jego treść teologiczna. Teraz podkreśla się zachowanie Maryi od skażenia grzechem od pierwszego momentu Jej istnienia. Święto rozszerza się. W XIII w. przyjmują je franciszkanie i to przyczynia się do jego upowszechnienia w całym Kościele. Sykstus IV w 1476 r. zatwierdza święto, Pius IX z okazji ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Maryi ogłasza je świętem obowiązującym.

formach pobożności ludowej — nabożeństwa do Bożej Rodzicielki od centrum, ku któremu koniecznie trzeba je skierować, mianowicie od Chrystusa. Cześć oddawana Maryi w Adwencie staje się szkołą prawdziwej pobożności Maryjnej.⁸

2. OKRES BOŻEGO NARODZENIA

Czas Narodzenia Pańskiego „jest jakby przedłużonym wspomnieniem boskiego, dziewiczego, zbawczego macierzyństwa Tej, której nienaruszone dziewictwo wydało na ten świat Zbawiciela”⁹. Kościół obchodził pamiątkę przyjścia Pana, wspomina wydarzenia związane z narodzeniem Chrystusa, uwielbia swego Zbawiciela i czci zarazem Jego Matkę. Ewangelie tych dni bardziej niż modlitwy ukazują nam obecność i rolę Maryi w tajemnicy narodzenia Chrystusa. Uroczystość Bożego Narodzenia: Józef przyjmuje Maryję za małżonkę (Mt 1, 18-25, Wigilia); Maryja wydaje na świat Chrystusa (Łk 2, 1-14, Msza w nocy); pasterze znajdują Maryję, Józefa i Niemowlę (Łk 2, 15-20, Msza o świcie). W Objawienie Pańskie czytamy opis przybycia mędrców: weszli do domu i zobaczyli Dziecię z Matką Jego, Maryją (Mt 2, 1-12). Kościół w tym dniu obchodzi powszechne powołanie do zbawienia, kontempluje Najświętszą Dziewicę, prawdziwą Stolicę Mądrości i prawdziwą Matkę Króla, która Odkupiciela wszystkich ludów ukazuje mędrcom, aby Go adorowali.¹⁰ W dni powszednie czytamy jeszcze opis ofiarowania Jezusa w świątyni (29.XII) i opis cudu w Kanie Galilejskiej (7.I).

Modlitwy mszalne tego okresu ukazują również postać Maryi. Pochodzą one ze starej tradycji Kościoła i są owocem refleksji pierwszych wieków nad rolą Maryi w dziele zbawienia. Narodzenie Chrystusa z Maryi Dziewicy dowodzi prawdziwości natury ludzkiej Syna Bożego, w tej wierze trzeba trwać niezachwianie. W tej krótkiej modlitwie odnajdujemy echo sporów chrystologicznych (pon. przed Objawieniem, kol.). Przez narodzenie z Maryi Dziewicy Chrystus stał się podobnym do nas we wszystkim oprócz grzechu (wł. przed Objawieniem, kol.), stał się uczestnikiem naszego człowieczeństwa, co zapowiada nasz udział w Jego chwale (sob. przed Objawieniem, kol.). Maryja daje Jezusowi ludzkie ciało, przez Maryję Chrystus staje się naszym bratem.

Prefacje okresu Bożego Narodzenia (trzy) nie wymieniają Maryi wprost, ale mówiąc o tajemnicy wcielenia Słowa, o narodzeniu Chrystusa w czasie, o przyjęciu naszej ludzkiej słabości przez Słowo, kierują naszą myśl ku Matce Bożej.

Spójrzmy jeszcze na *modlitwy Liturgii Godzin*. Kościół w swej codziennej modlitwie również wspomina Maryję. W okresie do uroczystości Objawienia Pańskiego hymn nieszporny *Christe redemptor omnium* i hymn laudesów *A solis ortus cardine*, mówiąc o tajemnicy wcielenia i narodzenia, wspominają Maryję. Podobnie czyni antyfona tercji — Józef i Maryja, Matka Jezusa, dziwili się... — jak również antyfona seksty: Maryja zaś zachowywała wszystkie te słowa w sercu swoim. Antyfony do *Magnificat* dni Oktawy wystawiają Maryję: Przez Ciebie, Maryjo Dziewico, wypełniły się zapowiedzi proroków (27.XII); Święta i nienaruszona Dziewica porodziła nam Boga (28.XII); Król niebieski narodził się z Maryi Dziewicy (29.XII); Wystawiamy Cię, Boża Rodzicielko... (30.XII); Dziewico zawsze wierna... (II niedz., antyf. do *Ben.*); Błogosławione wnętrzości Maryi — (II niedz., antyf. do *Magn.*). Podobnie wspomnienie Maryi powraca w modlitwach wstawienniczych laudesów i nieszporów: Jezu, Synu Boga

Zob. *Marialis cultus*, n. 4.

Tamże, n. 5. Zob. F. Brovelli, *L'eucologia...*, art. cyt., ss. 345—348.

Zob. *Marialis cultus*, n. 5.

żywego... Synu Maryi Dziewicy (3.I, laudes); Wybawicielu rodzaju ludzkiego, który dla naszego odnowienia narodziłeś się z Maryi Dziewicy, za Jej przyczyną zachowaj nas od dawnej niewoli (4.I, laudes); Chrystusa Emanuela wystawiajmy, którego Dziewica pocięła i porodziła (5.I, nieszpory); Chryste, który w łonie Dziewicy połączyłeś naturę ludzką i boską (7.I, nieszpory); Z Dziewicą Bożą Rodzicielką niech Cię wysławia dusza nasza, Panie (10.I, laudes).

Uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi — obchodzona 1 stycznia — jest jakby dopełnieniem święta Bożego Narodzenia, wyływa z niego i jest z Bożym Narodzeniem nierozzerwalnie związana. Jest to właściwie najstarsze święto Maryjne na Zachodzie, w jego powstaniu odbija się cały duch liturgii rzymskiej.

Odnowiony kalendarz liturgiczny powraca do najstarszej tradycji rzymskiej. Kościół pragnie w tym dniu przypomnieć rolę, jaką Maryja spełniła w tajemnicy zbawienia (narodzenia), i uczcić szczególną godność, która przypadła w udziale Matce Mesjasza.¹¹ Modlitwy mszalne podejmują temat macierzyństwa Maryi. Przez dziewicze macierzyństwo Maryi Bóg obdarzył ludzi łaską wiecznego zbawienia, przez Maryję otrzymaliśmy Dawcę życia wiecznego (kolekta). W uroczystość Bożej Rodzicielki dzięki składamy Bogu za początek naszego zbawienia (modl. nad darami), jest to zaś uroczystość Maryi Panny, Rodzicielki Bożego Syna i Matki Kościoła (modl. po Komunii). Na uwagę zasługuje modlitwa po Komunii: Maryja, Matka Jezusa, jest również Matką Jego Mistycznego Ciała, Matką Kościoła. Tytuł ten, nadany Maryi podczas ostatniego Soboru, wszedł do liturgii tego tak bardzo tradycyjnego święta Maryjnego.

W Liturgii Godzin znajdziemy wiele antyfon i modlitw wystawiających Boże macierzyństwo Maryi. Stwórca rodzaju ludzkiego, biorąc ludzkie ciało, raczył narodzić się z Dziewicy (I antyf. nieszp.); Bóg posłał swego Syna zrodzonego z Niewiasty (antyf. do *Magn.*); Chrystus, brat nasz, narodził się z Maryi Dziewicy (nieszp., preces); Błogosławiona jesteś, Dziewico Maryjo, która nosiłaś Pana, stwórcę świata (I resp.); Oto Maryja zrodziła nam Zbawiciela (II antyf. laudes). Oto niektóre tylko teksty liturgiczne zawarte w Liturgii Godzin.

Paweł VI w cytowanej przez nas adhortacji mówi, że uroczystość Bożej Rodzicielki jest jeszcze sposobnością do uczczenia Króla Pokoju i stosownym dniem modlitwy o pokój zanoszonej za pośrednictwem Królowej Pokoju. Papież nawiązuje tu do obchodzonego od pewnego czasu 1 stycznia Światowego Dnia Pokoju. Jest to również dzień składania sobie życzeń, światu zaś nie można życzyć niczego lepszego od pokoju.¹²

Uroczystość Świętej Rodziny obchodzona jest w oktawie uroczystości Bożego Narodzenia. W tym dniu Kościół śledzi ze czcią święte życie, jakie prowadzili w domu nazaretańskim Jezus, Syn Boga i Syn człowieczy, Jego Matka Maryja i Józef.¹³ Nie jest to święto Maryjne, ale przecież Maryja jest Matką Jezusa. Ona niesie Jezusa do świątyni jerozolimskiej, ucieka z Nim do Egiptu, szuka Jezusa wraz z Józefem w

Początek nowego roku łączono w Rzymie z pogańskimi obchodami o charakterze karnawałowym, dla chrześcijan był to dzień wynagrodzenia za grzechy pogan. Wraz ze zmierzchem pogaństwa zanika charakter wynagradzający tego dnia. Kościół obchodzi teraz oktawę Bożego Narodzenia, a modlitwy liturgiczne otrzymują charakter Maryjny. Dzień Nowego Roku staje się pierwszym świętem Maryjnym w liturgii rzymskiej. Jedni wiążą wprowadzenie święta z poświęceniem bazyliki S. Maria Antiqua na Forum Romanum, inni widzą wpływ liturgii bizantyjskiej. Pod wpływem liturgii galijskiej oktawa Bożego Narodzenia przyjęła charakter święta Obrzezania Pańskiego. Odnowiony Mszał powraca do starej tradycji rzymskiej.

¹² Zob. *Marialis cultus*, n. 5.

Zob. tamże. Kult Rodziny Świętej pojawia się w Europie w XVII w. i przyjmuje się w Kościele stopniowo. Leon XIII w 1892 r. zezwala na jego obchodzenie w III niedzielę po Objawieniu, Benedykt XV rozciąga święto na cały Kościół i przenosi na I niedzielę po Objawieniu. Obecnie jest ono obchodzone w niedzielę w oktawie Bożego Narodzenia lub 30 grudnia.

świętyni, patrzy, jak Jezus wzrasta w mądrości i łasce. Do tych wydarzeń nawiązują antyfony w Liturgii Godzin. W liturgii mszalnej zaś Kościół stawia nam przed oczy Maryję w rodzinie, w nazaretańskim domu, i prosi, aby w naszych domach panowały te same wartości, aby rodziny nasze zostały utwierdzone w łasce i pokoju, abyśmy my sami brali przykład ze Świętej Rodziny.

3. OKRES WIELKIEGO POSTU

Wielki Post jest czasem przygotowania do obchodu Paschy. Liturgia przygotowuje do udziału w tajemnicy paschalnej Chrystusa zarówno katechumenów jak i wiernych, którzy wspominają swój chrzest i czynią pokutę. Maryja jest niedościgłym wzorem postawy wobec Boga dla katechumenów, dla czyniących pokutę i dla wszystkich chrześcijan przygotowujących się do świąt wielkanocnych, ale w liturgii Wielkiego Postu pozostaje w ukryciu. Mamy niewiele tekstów liturgicznych mówiących o Maryi, a znajdują się one w Liturgii Godzin. Zasluguje na uwagę fakt, że wzmianki o Maryi spotykamy w modlitwach wstawienniczych laudesów i niesporów, a więc w nowo powstałych tekstach modlitewnych. Wielki Post to czas nawrócenia, powstania z grzechu, przemiany życia i stąd wołanie skierowane do Chrystusa za przyczyną Maryi: Matka Twoja, ucieczka grzeszników, niech się wstawia za nami, abyś nam miłościwie przebaczył grzechy (sob. po Popielcu, laudes); Spraw, abyśmy otrzymali wsparcie Twej Matki, pocieszycielki strapionych (piąt. po Popielcu, nieszp.).

Wielki Post to również czas gorliwszego niż zwykle naśladowania Chrystusa. Znajduje to odbicie w dwóch innych wezwaniach: Spraw, aby wielu gorliwiej i lepiej szło Twymi śladami, za przykładem błogosławionej Maryi Dziewicy i świętych (I niedz., nieszp.). Błogosławiona Dziewica, Matka Twoja, niech wstawia się za dziewicami, aby konsekrację swoją, przez którą oddały się Tobie, doskonale realizowały w Kościele (sob. I tyg., laudes).¹⁴ Jedna z antyfon do *Magnificat* (czw. III tyg.) przywołuje postać Maryi: Podnosząc głos niewiasta z tłumu zawołała: Błogosławione łono, które Cię nosiło...; W Wielkim Tygodniu, w Godzinie czytań odmawiany jest hymn *Pange lingua*. Przeżywając mękę Pana Kościół powraca do początków naszego zbawienia, do tajemnicy wcielenia i narodzenia Chrystusa, a w jej centrum stoi Maryja. W liturgii mszalnej jedynie w kolekcje Niedzieli Palmowej możemy doszukać się pewnego akcentu Maryjnego: Boże, chcąc dać ludziom przykład pokory do naśladowania, sprawiłeś, że nasz Zbawiciel przyjął ciało i poniósł śmierć na krzyżu. Chrystus przyjął ciało z Maryi Dziewicy.

Wielki Piątek. Według starej tradycji rzymskiej w tym dniu Kościół czyta opis męki Pańskiej według św. Jana, Jan zaś ukazuje Maryję stojącą pod krzyżem swego Syna. Maryja jest obecna w liturgii tego dnia. Ona dała Chrystusowi ludzkie ciało, które On teraz wydaje za nas. Ona jest przy Chrystusie jako jedna z niewielu wiernych aż do końca. Do tej obecności Maryi pod krzyżem Chrystusa nawiązuje jedno z wezwań do modlitw wstawienniczych laudesów Wielkiej Soboty: Chryste Zbawicielu, chciałeś, aby Matka Twoja stała w pobliżu krzyża i była obecna przy Twoim pogrzebanu.

Liturgia Wielkiego Postu mało mówi o Maryi. Pobożność chrześcijańska, dla której Wielki Post stał się czasem rozważania męki Pana, odczuwała brak obecności Matki Zbawiciela. W średniowieczu pojawił się kult Siedmiu Boleści Matki Bożej i święto to weszło do liturgii od 1727 r.; obchodzono je w piątek po niedzieli Męki Pańskiej. Maryja na drodze krzyżowej Chrystusa, Maryja pod krzyżem i przy zdjęciu z krzyża

Okres Wielkiego Postu posiada dwa schematy modlitw wstawienniczych. Schemat I przeznaczony jest na I, III i V tydzień, schemat II na II i IV tydzień.

— oto „Maryjne momenty“ nabożeństwa wielkopostnego, jakim przez wieki była Droga Krzyżowa. W naszych polskich Gorzkich Żalach znajdziemy w każdej z trzech części „Rozmowę duszy z Matką Bolesną“.

Uroczystość Zwiastowania Pańskiego — zarówno Wschód jak i Zachód czynią dla tego święta wyjątek i obchodzą je w Wielkim Poście.¹⁵ W odnowionym kalendarzu liturgicznym uroczystość ta otrzymała dawną nazwę Zwiastowania Pańskiego, ale jest ona świętem równocześnie Chrystusa i Najświętszej Dziewicy, to znaczy zarówno Słowa, które staje się Synem Maryi, jak i Dziewicy, która zostaje Matką Boga. Jest to wspomnienie zbawczego „fiat“ wypowiedzianego przez Słowo wcielone przychodzące na świat, wspomnienie początku odkupienia, nierozzerwalnego zjednoczenia natury ludzkiej i boskiej w jednej Osobie Słowa. Co zaś dotyczy Maryi, to powyższą uroczystość obchodzi Kościół jako święto nowej Ewy, posłusznej i wiernej Dziewicy, która przez swoje „fiat“ stała się za sprawą Ducha Świętego Bożą Rodzicielką, a także prawdziwą Matką żyjących. Obchodzimy w tym dniu wspomnienie najdoskonalszej chwili w dialogu nawiązanym przez Boga z człowiekiem w sprawie jego zbawienia oraz wspomnienie wolnego przyzwolenia Maryi i Jej współdziałania w urzeczywistnianiu Bożego planu odkupienia ludzi.¹⁶

Modlitwy mszalne uroczystości mówią o tajemnicy wcielenia. Odwieczne Słowo przyjęło ludzkie ciało w łonie Maryi Dziewicy, Syn Maryi Dziewicy jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem (kol., modl. po Komunii). Podobnie nowa prefacja jest medytacją nad tajemnicą wcielenia, mówi o posłaniu anioła, o przyjęciu przez Maryję z wiarą Bożego posłania, o poczęciu z Ducha Świętego i o miłości, z jaką Maryja nosiła Chrystusa w swym łonie. Przez swoje „fiat“ Maryja daje światu pierwotnego nowej ludzkości, Tego, który wypełni obietnice dane Izraelowi i objawi się światu jako zbawca oczekiwany przez narody. Kościół obchodzi z radością święto Zwiastowania, wspomina bowiem tajemnicę, w której dostrzega początek swego istnienia: Wcielenie Twojego Słowa dało początek Kościołowi (modl. nad darami), przychodzi na świat Głowa Kościoła. Podobnie modlitwy Liturgii Godzin mówią o tajemnicy wcielenia, tak antyfony, jak i nowe modlitwy wstawiennicze. Kościół woła: Jak Maryja Dziewica radośnie przyjęła posłanie anioła, tak daj nam, Boże, Zbawiciela naszego przyjmować (laudes).

Zwiastowanie Pańskie zwykle wypada w czasie Wielkiego Postu i wydaje się nie odpowiadać nastrojowi tych dni. Daje nam to jednak sposobność do ukazania zbawczego charakteru tajemnicy wcielenia, przypomina, że ono jest początkiem naszego zbawienia. W okresie Bożego Narodzenia przeżywamy radość z przyjścia Pana, a mało myślimy o tym, iż On przychodzi, aby dla nas umrzeć i zmartwychwstać. Maryja przyjmująca Chrystusa staje się dla wierzących przykładem otwarcia na Boga i Jego zbawienie, pomaga w większej gorliwości przeżywać ostatnie dni przygotowania do świąt paschalnych.

4. OKRES WIELKANOCY

Jest to czas radości płynącej ze zmartwychwstania Chrystusa, czas pięćdziesięciu dni obchodzony jako „Wielka Niedziela“, czas radosnego „alleluja“. Jakie miejsce zajmuje Maryja w liturgii tego okresu? W noc paschalną Kościół trwa na czuwaniu,

Pierwsze ślady święta spotykamy na Wschodzie w VII w. W Rzymie wprowadza je papież Sergiusz (687—701) wraz z uroczystą procesją, która przetrwa do XIV w. Dzień 25 marca wybrano ze względu na datę Bożego Narodzenia.

¹⁶ Zob. *Marialis cultus*, n. 6.

przed błogosławieniem wody chrzcielnej, wzywając świętych, przyzywa również Tę, która jest Królową wszystkich świętych: Święta Maryjo, Matko Boża, módl się za nami. Dzieje Apostolskie (1, 14) wspominają Maryję trwającą na modlitwie wraz z Kościołem oczekującym zesłania Ducha Świętego. Liturgia okresu wielkanocnego nie czyniła o tym wzmianki, tak że nawet w dzień Wniebowstąpienia i Zesłania Ducha Świętego Maryja nie była i nie jest wspomniana, znów pozostaje w cieniu.

Odnowiony Mszał Rzymski wśród Mszy wspólnych o Matce Bożej posiada jedną przeznaczoną na czas wielkanocny. Jej introit podejmuje tekst z Dziejów Apostolskich (1, 14): Uczniowie trwali jednomyślnie na modlitwie razem z Maryją, Matką Jezusa. Modlitwy mszalne nawiązują do wydarzeń paschalnych: Chrystus przez swoje zmartwychwstanie przywrócił radość światu — prosimy Jego Matkę o pomoc w osiągnięciu szczęścia wiecznego (I kol.); Bóg zesłał Ducha Świętego na apostołów modlących się z Maryją, Matką Jezusa — Ona pomoże nam wiernie służyć Bogu, jak również słowem i przykładem głosić chwałę imienia Bożego (II kol.); Chrystus, narodzony z Maryi Dziewicy, prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek, doprowadzi nas do wiekistej radości (modl. po Komunii). W modlitwach nie znajdujemy jednak wzmianki o wniebowzięciu Maryi, tak ściśle powiązanych ze zmartwychwstaniem Chrystusa. W Liturgii Godzin mamy dwie wzmianki o Maryi: w hymnie laudesów na dni po Wniebowstąpieniu i jedno wezwanie w modlitwie wstawienniczej nieszpórów VII niedzieli wielkanocnej.

Uroczystość Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski — święto ustanowione zostało w 1920 r. jako wyraz wdzięczności narodu za dar wolności. Obchodzone jest zawsze w okresie Wielkanocy. Ku obronie naszego narodu ustanowiłeś dla nas przedziwną pomoc w Najświętszej Maryi Pannie — woła w tym dniu Kościół polski. Znosi też błaganie do swej Królowej: aby za Jej wstawiennictwem religia cieszyła się wolnością, a ojczyzna rozwijała się w pokoju (kol.), aby Ona broniła nas we wszystkich przeciwnościach (modl. po Komunii), aby pomagała nam stać się wiecznym darem dla Boga (modl. nad darami). Z modlitw przebija wołanie o pomoc, obronę, o wsparcie w przeciwnościach. Czy nie należy jednak odczytywać tego święta bardziej w kontekście wielkanocnym? Polska ma być królestwem Maryi i Jej Syna, ma być królestwem „nowych ludzi“ odrodzonych przez wiarę i chrzest, powstałych z Chrystusem do nowego życia, szukających tego, „co w górze jest“.

Maj w pobożności ludu jest miesiącem Maryjnym. Zwykle więcej niż połowa maja to czas wielkanocny, w tym miesiącu też wypadają wielkie święta roku liturgicznego: Wniebowstąpienie, Zesłanie Ducha Świętego, uroczystość Trójcy Świętej, Boże Ciało. Wydaje się, że maj należy bardziej przeżywać w duchu paschalnym, wprowadzać wiernych w głębsze rozumienie tajemnicy śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Codzienne nabożeństwa Maryjne winny przypominać trwanie pierwotnego Kościoła razem z Maryją na modlitwie w wieczerniku. W modlitwie zaś winno się znaleźć wołanie o dar Ducha dla Kościoła i dla poszczególnych wierzących, o otwarcie się Kościoła i ludzkich serc na działanie Boże. Radość paschalna, którą żyje Kościół, znajdzie swoje odbicie w nabożeństwach Maryjnych.¹⁷

5. OKRES ZWYKŁY

Okres zwykły to czas, w którym misterium Chrystusa obchodzi się w pełnej jego treści, a nie w jakimś szczególnym aspekcie. W tym okresie, zgodnie z tradycją sięgającą czasów karolińskich, dzień sobotni może przyjmować charakter Maryjny. Zgod-

Zob. V Noè, *Le devozioni mariane in armonia con la liturgia*, w: *La Madonna nel culto della Chiesa*, praca zbiorowa, Brescia 1966, ss. 295—299.

nie z rubrykami Mszału w sobotę można wziąć jeden z formularzy wspólnej Mszy świętej o Matce Bożej. W odnowionym Mszale znajdujemy trzy formularze mszalne na okres zwykły i jedną serię modlitw: w modlitwach mszalnych przewija się wołanie o wstawiennictwo Maryi. Także w Liturgii Godzin zamieszczone zostało oficjum o Matce Bożej na dzień sobotni.

W Liturgii Godzin wspomnienie Maryi spotykamy nie tylko w dzień sobotni. Antyfony do *Magnificat* I i III tygodnia to słowa wyjęte z tego właśnie kantyku. Antyfony II i IV tygodnia przyjmują charakter prośby opartej na poszczególnych wersetach *Magnificat*. W modlitwach wstawienniczych, tak laudesów, jak i nieszpórów, są wezwania Maryjne: Maryja, Twoja Matka, gorliwie słuchała słowa, kieruj naszymi krokami według Twoich wskazań (sob. I, laudes); Modlitwa za zmarłych — aby mieli udział w szczęśliwości wiecznej razem z Maryją i wszystkimi świętymi (sob. IV, nieszp.). Całe modlitwy wstawiennicze laudesów soboty III tygodnia są Maryjne: Bóg dał nam Maryję jako Matkę i wzór do naśladowania; Bóg uczynił Maryję otwartą na Słowo i zawsze wierną; Bóg umocnił Maryję pod krzyżem i nappełnił Ją radością zmartwychwstania. Nadto dwie oracje wspominają Maryję: nieszporna poniedziałku I tygodnia i modlitwa nony soboty I tygodnia. Zwróćmy jeszcze uwagę na to, że większość świąt Maryjnych przypada w okresie zwykłym.

Październik jest drugim miesiącem Maryjnym w roku. Jest to czas odmawiania Różańca, w którym na kanwie powtarzanych słów „Zdrowaś, Maryjo“ rozwija się kontemplacja głównych wydarzeń zbawczych.¹⁸ Pod koniec roku liturgicznego wraz z Maryją rozważamy „wielkie dzieła Boga“ dokonane dla naszego zbawienia. Maryja prowadzi nas do głębszego zrozumienia tajemnicy zbawienia.

II. ŚWIĘTA MARYJNE W ROKU LITURGICZNYM

W sposób najbardziej uroczysty kult Maryi w Kościele wyraża się w obchodzeniu świąt ustanowionych ku Jej czci. Święta Maryjne nie zostały wprowadzone do kalendarza według pewnego z góry opracowanego planu, ale powstawały na przestrzeni wieków i w różnych okolicznościach.

Na pierwszym miejscu należy wymienić święta powstałe w związku z obchodzeniem pamiętki narodzenia Chrystusa: święto Bożej Rodzicielki, Zwiastowanie Pańskie i Ofiarowanie w świątyni. Powstanie pewnych świąt należy łączyć z dedykacją bazylik wzniesionych w Jerozolimie: święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, Ofiarowania czy Wniebowzięcia. Święta te nabrały w średniowieczu nowego znaczenia. Na Zachodzie powstały święta będące wynikiem głębszej refleksji nad wyznawaną wiarą: Niepokalane Poczęcie, Nawiedzenie, Matki Bożej Bolesnej. W czasach nowożytnych pojawiły się święta będące wyrazem specjalnej pobożności: Matki Bożej Królowej, Matki Bożej Różańcowej, Niepokalanego Serca Matki Bożej. Do nich możemy też zaliczyć święta przypominające znane miejsca kultu Maryjnego: Matki Bożej z Góry Karmel, Matki Bożej Większej w Rzymie, Matki Bożej z Lourdes czy nasze polskie święto Matki Bożej Jasnogórskiej.

Odnowiony Kalendarz Rzymski nie wprowadza zasadniczych zmian w układzie świąt Maryjnych. Święto Zwiastowania i Ofiarowania połączono z cyklem świąt Pańskich podkreślając przez to mocniej chrystopologiczny charakter kultu Maryjnego. Trzy

¹⁸Zob. *Marialis cultus*, n. 45.

święta obchodzone są jako uroczystości: Świętej Bożej Rodzicielki, Wniebowzięcie i Niepokalane Poczęcie. Święto Nawiedzenia zostało przeniesione na 31 maja i teraz, zgodnie z Ewangelią, obchodzone jest pomiędzy Zwiastowaniem a Narodzeniem Jana Chrzciciela. Tym samym musiało ulec przesunięciu wspomnienie Matki Bożej Królowej na 22 sierpnia. Czy święta Maryjne tworzą cykl na wzór cyklu świąt Pańskich? Konstytucja o liturgii i wspomniana już adhortacja Pawła VI nie mówią o cyklu świąt Maryjnych. W adhortacji czytamy: w odnowionym kalendarzu „wspomnienie Matki Bożej zostało włączone w roczny cykl tajemnic Syna w bardziej organiczny sposób i w ściślejszym powiązaniu z tymi tajemnicami”¹⁹. Sam dokument omawia święta Maryjne częściowo w powiązaniu z cyklem świąt Pańskich, pozostałe zaś traktuje oddzielnie.²⁰

1. UROCZYŚĆ WNIEBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Według słów Pawła VI w uroczystość Wniebowzięcia Kościół wspomina doskonałość i szczęśliwość, do jakiej została przeznaczona Maryja, uwielbienie Jej niepokalanej duszy i dziewiczego ciała, Jej doskonałe upodobnienie do Chrystusa zmartwychwstałego. W tym dniu Kościołowi i społeczności ludzkiej zostaje ukazane wypełnienie ostatecznej nadziei człowieka. Kościół przypomina na przykładzie wniebowziętej Maryi, że uwielbienie jest przeznaczeniem tych wszystkich, którzy wierzą w Chrystusa.²¹

W nowym Mszale uroczystość posiada dwa formularze mszalne: formularz wieczornej Mszy wigilijnej i Mszy w dzień. Modlitwy nawiązują do tajemnicy wniebowzięcia, ukazują, czym ono jest dla Maryi i dla Kościoła. Niepokalana Maryja Dziewica, Rodzicielka Syna Bożego, z duszą i ciałem została wzięta do niebieskiej chwały (kol., Msza w dzień). Modlitwa łączy trzy wielkie przywileje Maryi. Niegdyś Maryja została zachowana od grzechu pierworodnego ze względu na przyszłą godność Matki Syna Bożego. Dziś została wzięta do nieba, bo była Matką Jezusa. Przywilej wniebowzięcia jakby wypływa z przywileju niepokalanego poczęcia. Bóg wejrzał na pokorę Maryi, sprawił, iż z Niej narodził się Chrystus, dziś zaś ukoronował Ją niewypowiedzianą chwałą (kol., Msza wigilijna). Boże macierzyństwo Maryi leży u podstaw tajemnicy wniebowzięcia: Bóg nie chciał, aby doznała skażenia w grobie Dziewica, która wydała na świat Jego Syna, dawcę wszelkiego życia (prefacja). Maryja wniebowzięta została wyniesiona ponad chóry aniołów, na wieki przebywa w chwale z Chrystusem (introit, wigilia), jest Wielkim Znakiem, który ukazał się na niebie. Z Jej wniebowzięcia radują się również aniołowie (introit, Msza dnia).

Nową myśl wprowadza do liturgii obecna prefacja mszalna. Maryja wzięta do nieba pierwsza z ludzi osiągnęła pełnię zbawienia, stała się wizerunkiem Kościoła w chwale, a dla pielgrzymującego ludu znakiem nadziei i pociechy. Nowa prefacja wspomina o

¹⁹ Tamże, n. 2.

Poszczególne święta omawia F. Brovelli, *L'ecologia...*, art. cyt., ss. 348—356. Jeszcze dokładniejsze opracowanie znajdziemy w: *Il culto di Maria oggi*, praca zbiorowa pod red. Wolfganga Beinerta, Roma 1978.

²¹ Zob. *Marialis cultus*, n. 6. Stare święto Maryjne obchodzone 15 sierpnia na pocz. VI w. w Palestynie i Syrii staje się wspomnieniem zaślnięcia Maryi. W Jerozolimie obchody koncentrują się w kościele położonym w pobliżu Ogrodu Oliwnego, gdzie, jak wierzą, znajdował się grób, z którego Maryja została wzięta do nieba. Kościół rzymski Maryjne święto 15 sierpnia przyjął w VI w., a w połowie VII w., pod wpływem Bizancjum, obchodzi je jako święto zaślnięcia Maryi. Sakramentarz Gregoriański daje świętu nazwę: Wniebowzięcie Maryi.

wielkim przywileju Maryi, jakim jest wniebowzięcie, ale ukazuje również związek Maryi wniebowziętej z Kościołem i z ludzkością.

W wielu modlitwach mszalnych przebija pragnienie Boga, nadzieja na udział w tej chwale, do której doszła już Maryja. Znajdujemy w nich takie prośby: aby nasze serca rozpalone ogniem miłości nieustannie dążyły do Boga (modl. nad darami); abyśmy żyjąc na tym świecie byli nieustannie zwróceni ku dobrom duchowym (kol. dnia); abyśmy za przyczyną Maryi wniebowziętej doszli do chwały zmartwychwstania (modl. po Komunii); abyśmy za Jej przyczyną dostąpili udziału w chwale (kol., Msza wigilijna).

Liturgia Godzin uroczystości Wniebowzięcia jest jednym wielkim śpiewem radości i uwielbienia. Antyfony pierwszych niesporów zwracają uwagę na związek pomiędzy zmartwychwstaniem Chrystusa a chwałą Maryi: Chrystus wstąpił do nieba i przygotował swej Matce nieśmiertelne mieszkanie; Wywyższona jest Maryja Dziewica ponad niebiosy... wychwalajmy Chrystusa króla, którego panowanie trwa na wieki. Antyfony Godziny czytań i laudesów rozbrzmiewają uwielbieniem Maryi: Powstań, Dziewico Królowo; Wybrał Ją Bóg i umiłował; Błogosławiona jesteś, Maryjo; Tak Bóg wślawił Twe imię. W modlitwach wstawienniczych powraca uwielbienie Boga za to, co uczynił Maryi, a następnie w świetle tej pieśni chwały wznosi się błaganie Kościoła w różnych potrzebach: Królu królów, który chciałeś mieć Matkę swoją z duszą i ciałem w chwale nieba) spraw, abyśmy zawsze szukali tego, co w górze jest (laudes).

Ze świętem Wniebowzięcia Maryi od końca X w. łączy się błogosławienie ziół leczniczych. Zwyczaj ten nawiązywał do najstarszej tradycji wschodniej, która święto 15 sierpnia łączyła z błogosławieniem pól. Do dziś w tym dniu wierni przynoszą do świątyni owoce swej pracy w polu, w ogrodach i w sadach, aby je przedstawić Bogu. Składają dziękczynienie za zebrane plony, a zarazem proszą, aby ich w tym roku nie zabrakło nikomu; aby Bóg wspomagał wszystkich, którzy siali, sadzili, pielęgnowali, zbierali, i tych, którzy będą z nich przygotowywać innym pożywienie. Gdy zaś będziemy schodzić z tego świata niosąc „naręcza dobrych uczynków“, niech nas Maryja przedstawi Ojcu niebieskiemu (modl. błogosławienia).

2. WSPOMNIENIE NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY KRÓLOWEJ

W adhortacji Pawła VI czytamy: „Uroczystość Wniebowzięcia ma swoje świąteczne przedłużenie w obchodzonym osiem dni później wspomnieniu Najświętszej Maryi Dziewicy Królowej. W tym dniu kontempluje się Tę, która siedząc obok Króla wieków, jaśniej jako Królowa i wstawia się jako Matka“²². Dokument łączy święto Matki Bożej Królowej z Wniebowzięciem, Wniebowzięcie Maryi jest bowiem Jej koronacją na Królową nieba i ziemi. Modlitwy wstawiennicze uroczystości Wniebowzięcia nazywają Maryję Królową: Panie nieba i ziemi, który Maryję Królową postawiłeś po swojej prawicy; Który Maryję ukoronowałeś na Królową nieba. Podobnie śpiewamy w antyfonie do *Magnificat*: Dzisiaj Maryja Dziewica wstąpiła do nieba; radujcie się, ponieważ z Chrystusem króluje na wieki (II nieszp.). Antyfona do *Magnificat* w sam dzień Maryi Królowej ukazują „drogę“ Maryi do królewskiej godności: Błogosławiona jesteś, Maryjo Dziewico, ponieważ uwierzyłaś temu, co było Ci powiedziane od Pana:

Marialis cultus, n. 6. Święto zostało ustanowione przez Piusa XII na zamknięcie Roku Maryjnego 1954. Obchodzone 31 maja, zostało przeniesione na 22 sierpnia.

z Chrystusem królujesz na wieki. Maryja uwierzyła słowom anioła, stała się Służebnicą Pańską, teraz jest Królową nieba i ziemi.

Modlitwy mszalne święta Matki Bożej Królowej są dosyć ogólne w treści i jedynie kolekta nawiązuje wprost do królowania Maryi: Bóg Rodzicielkę swojego Syna ustanowił naszą Matką i Królową. Kościół zanosi błaganie, abyśmy za Jej wstawiennictwem osiągnęli chwałę przygotowaną dla dzieci Bożych w Królestwie niebieskim.

3. ŚWIĘTO NARODZENIA NAJSWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Należy ono do świąt upamiętniających zbawcze wydarzenia, w których „Najświętsza Maryja Panna ścisłą więzią jednoczy się z Synem”²³. Modlitwy liturgiczne dają nam odpowiedź na pytanie, dlaczego Kościół, który obchodzi wspomnienie narodzenia świętych dla nieba, czyni dla Maryi wyjątek. Z radością obchodzimy narodzenie Maryi Dziewicy, z Niej bowiem narodziło się Słońce Sprawiedliwości, Chrystus Bóg nasz (introit), macierzyństwo Maryi stało się początkiem naszego zbawienia (kol.). Kościół obchodzi narodzenie Maryi, z Niej bowiem narodził się Chrystus, narodzenie Maryi przybliżyło narodzenie Chrystusa, zapowiadało bliskie już zbawienie ludzi. Najlepiej treść dzisiejszego święta oddaje modlitwa po Komunii: napełnij Kościół swój [Boże] radością w święto Narodzenia Najświętszej Maryi Panny, która dla całego świata stała się nadzieją i jutrzeńką zbawienia. W Liturgii Godzin antyfony do *Benedictus* podejmuje tę samą myśl: Twoje narodzenie, Dziewico, Matko Boga, zwiastowało radość całemu światu; Z Ciebie narodziło się Słońce Sprawiedliwości, Chrystus Bóg nasz. Życie Kościoła skoncentrowane jest wokół tajemnicy Chrystusa, który dla Kościoła jest wszystkim, i dlatego to Kościół nie zadowala się obchodzeniem narodzin „Słońca”, czuwa już przy wejściu „Jutrzeńki”.

W Polsce, ze względu na rozpoczynające się we wrześniu siewy, święto nosi nazwę Matki Bożej Siewnej, a w kościołach poświęca się ziarno siewne w nadziei, iż przyniesie ono obfity plon. Ziarno rzucane w ziemię jest zapowiedzią przyszłego plonu.

4. ŚWIĘTO NAWIEDZENIA NAJSWIĘTSZEJ MARYI PANNY

Należy ono również do świąt upamiętniających zbawcze wydarzenia.²⁴ Nowe modlitwy mszalne nawiązują do tajemnicy nawiedzenia, pragną ukazać jej bogactwo i odniesienie do chrześcijańskiego życia. Bóg natchnął Maryję, noszącą w łonie Jego Syna, aby nawiedziła Elżbietę, i Maryja była posłuszna temu natchnieniu. Podobnie my mamy być posłuszni natchnieniu Ducha Świętego i zawsze z Maryją wielbić Boga (kol.). Jest to aluzja do *Magnificat*, hymnu uwielbienia wyśpiewanego przez Maryję. Bóg przyjął z upodobaniem posługę miłości spełnioną przez Maryję wobec Elżbiety (modl. nad darami) i z podobnym upodobaniem patrzy na nasze czyny miłości. Nawiedzenie Maryi ma pobudzić wierzących do miłości czynnej. W dniu Nawiedzenia Kościół z radością wielbi Boga za wielkie rzeczy, które On czyni dla wiernych, i tak jak Jan rozpoznał obecność Zbawiciela, tak Kościół chce z weselem przyjmować w

Marialis cultus, n. 7. Wydaje się, że u początków święta leży uroczystość poświęcenia bazyliki Najświętszej Panny „w miejscu Jej urodzenia” w Jerozolimie (według apokryfów). Ze Wschodu święto przechodzi na Zachód i za papieża Sergiusza (687—701) nabiera dużego znaczenia w Rzymie.

²¹ Święto wywodzi się z pobożności franciszkańskiej, jest w tym zakonie obchodzone od 1263 r. 2 lipca. Bonifacy IX w 1389 r. rozciąga święto na cały Kościół, potwierdza to Sobór w Bazylei w 1441 r. Obecnie jest obchodzone ostatniego dnia maja, pomiędzy Zwiastowaniem a Narodzeniem Jana Chrzciciela.

sakramencie Eucharystii żyjącego Chrystusa (modl. po Komunii). Jak widzimy, modlitwy mszalne nawiązują do wydarzenia ewangelicznego, mówią o nim używając słów zaczerpniętych z Ewangelii, pragną ukazać wpływ obchodzenia tej tajemnicy zbawienia na duchowość wiernych i całego Kościoła. W Liturgii Godzin antyfony święta, również tak bardzo biblijne, prowadzą nas do dalszej medytacji nad nawiedzeniem.

5. WSPOMNIENIE NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY BOLESNEJ

Wspomnienie Matki Bożej Bolesnej przypomina najważniejszą chwilę historii zbawienia i daje nam sposobność uczczenia „Matki współcierpiącej z Synem“, przy którym stała, gdy był wywyższony na krzyżu.²⁵ Zwróćmy uwagę na to sformułowanie zawarte w adhortacji Pawła VI. Święto Matki Bożej Bolesnej powstało pod wpływem pobożności chrześcijańskiej i miało na celu przede wszystkim uczczenie Maryi cierpiącej. Kościół pragnie obecnie ukazać jasniej, jakie znaczenie dla nas ma udział Maryi w tajemnicy Krzyża Chrystusowego. Modlitwy mszalne i teksty z Liturgii Godzin uzupełniają się. Odkrywamy w nich dwa wątki myślowe.

Maryja stojąca pod krzyżem Chrystusa — sam Bóg chciał, aby przy Chrystusie wywyższonym na krzyżu stała Jego Matka (kol.). Dla Maryi jest to dzień wypełnienia się proroctwa Symeona: duszę Jej przesywa dziś miecz boleści (introit). Stoi u stóp krzyża Maryja, Królowa nieba i Pani świata (obecność pod krzyżem daje Jej prawo do tych tytułów), nie umierając zdobywa palmę męczeństwa (nieszp. resp. breve). Chrystus umierając na krzyżu daje nam Maryję za Matkę, jest to jeszcze jeden Jego dar dla nas (modl. nad darami, antyf. do *Magn.*).

Maryja współcierpiąca z Chrystusem przypomina o udziale całego Kościoła i każdego wierzącego w tajemnicy Krzyża Zbawiciela. W tym dniu zanosimy błaganie, aby Kościół, razem z Maryją uczestnicząc w cierpieniach Chrystusa, zasłużył na udział w Jezusowym zmartwychwstaniu (kol.). Obchodząc wniebowzięcie Maryi Kościół ogląda siebie w chwale, wspominając Maryję Bolesną widzi siebie pod krzyżem. Wspominając współcierpienie Maryi chcemy sami dopełniać cierpienie Chrystusa dla Jego Ciała, którym jest Kościół (modl. po Komunii). Maryja stojąca pod krzyżem wzywa do pójścia w Jej ślady. Chrześcijanin ma cieszyć się, jeśli jest uczestnikiem cierpienia Chrystusowych, będzie bowiem miał również udział w Chrystusowej chwale (antyf. na Komunię). Maryja po tylu cierpieniach dostąpiła udziału w chwale swego Syna (antyf. do *Ben.*), ukazuje dziś drogę do chwały Kościołowi i każdemu, kto idzie za Chrystusem. Święto Matki Bożej Bolesnej zostało bardzo ubogacone teologicznie i powinno nabrać większego znaczenia w Kościele.

6. ŚWIĘTO OFIAROWANIA PAŃSKIEGO

Święto 2 lutego jest nazywane Ofiarowaniem Pańskim, ale w swej treści zawiera wspomnienie Syna i Matki. Jest to obchodzenie tajemnicy zbawienia dokonanego przez Chrystusa, z którym Maryja najściślej się zespoliła, jako Matka cierpiącego

Zob. Marilis cultus, n. 7. Święto wyrosło z pobożności średniowiecznej. W Niemczech jest obchodzone już od XV w. Pius VII rozciąga je w 1814 r. na cały Kościół jako podziękowanie za powrót z niewoli. Od 1913 r. jest obchodzone 15 września i zastąpiło inne święto, obchodzone od 1727 r. w piątek po niedzieli Męki Pańskiej.

Słudzy Jahwe, jako wykonawczynie zadania powierzonego dawno Izraelowi i jako wzór nowego Ludu Bożego, który wśród wiary i nadziei ustawicznie jest doświadczany cierpieniami i prześladowaniami.²⁶ Należy zwrócić uwagę na ten dzień: w świadomości wiernych jest to święto Matki Bożej Gromnicznej.

W liturgii mszalnej jedyny akcent Maryjny znajdujemy w Ewangelii: starzec Symeon przepowiada Maryi miecz boleści, który przesyje Jej serce. Inne modlitwy mówią tylko o przyniesieniu Jezusa do świątyni i o przedstawieniu Go Ojcu, Maryja pozostaje w ukryciu. Polskie tłumaczenie Mszału mówiąc o przyniesieniu Jezusa do świątyni wspomina wprost Maryję: Dzisiaj Maryja Dziewica przyniosła do świątyni Twojego przedwiecznego Syna (prefacja).

W Liturgii Godzin mamy więcej akcentów Maryjnych: Przynieśli Jezusa do Jerozolimy rodzice Jego (antyf. nieszp. I) Symeon bierze w ramiona Dziecię, które zrodziła Dziewica, Dziewicą pozostając (nieszp. I, antyf. do *Magn.*); Dziś błogostawiona Dziewica Maryja przedstawiła Dziecię Jezus w świątyni (nieszp. II, antyf. do *Magn.*); W dniu ofiarowania miecz boleści został przepowiedziany Maryi, Matce Twojej (modl. wstawiennicze nieszp. II). Wspomnienie Maryi w tym dniu jest czymś bardzo naturalnym — Ona jest przy ofiarowaniu Chrystusa.

7. ŚWIĘTO NAJŚWIĘTSZEJ MARYI PANNY MATKI KOŚCIOŁA

„Matka Kościoła“ — tytuł ten, chociaż właściwie spotykany w pismach Ojców i Doktorów Kościoła, nadaje Matce Jezusa ostatni Sobór, a Paweł VI ogłasza to na zakończenie trzeciej sesji. Wiara Kościoła znajduje zawsze swój wyraz w kulcie i pobożności ludu. Nowy Mszał Rzymski zawiera wotywę o Matce Bożej Matce Kościoła. Kościół w Polsce od 1966 r. obchodzi święto Maryi Matki Kościoła w poniedziałek po Zesłaniu Ducha Świętego, który to dzień zachowuje jeszcze nadal charakter świąteczny.

Maryja Matką Kościoła — prefacja mszalna „uzasadnia“ ten tytuł. Maryja przyjęła niepokalanym sercem odwieczne Słowo, poczęła Je w dziewiczym łonie i otoczyła macierzyńską troską początek Kościoła, rodząc Jego Założyciela. Maryja jest pod krzyżem Chrystusa, wtedy też bierze za swoje dzieci wszystkich ludzi, którzy przez śmierć Chrystusa narodzili się do życia wiecznego. Maryja jest z apostołami na modlitwie o dar Ducha Świętego i staje się przez to wzorem modlącego się Kościoła. Związek Maryi z Kościołem nie kończy się po Jej wniebowzięciu: wyniesiona do chwały Maryja otacza macierzyńską miłością Kościół pielgrzymujący i wspiera go w dążeniu do wiecznej ojczyzny.

W tym dniu świątecznym Kościół prosi o wstawiennictwo swą Matkę: aby Kościół Chrystusowy wzrastał, jaśniał świętością i gromadził w jedno wszystkie narody ziemi (kol.); aby dzieci Kościoła płonęły miłością i przez Maryję ściślej jednoczyły się z dziełem odkupienia (modl. nad darami); aby Kościół wszystkim narodom głosił ewan-

Zob. *Marialis cultus*, n. 7. Wspomnienie ofiarowania Chrystusa pojawia się w Kościele jerozolimskim, rozpowszechnia się na Wschodzie, staje się obowiązkowym w całym Cesarstwie Wschodnim od 542 r. W połowie VII w. święto przechodzi na Zachód. Sakramentarz Gelazjański nazywa je świętem Oczyszczenia Maryi. W Rzymie w tym dniu odbywała się najstarsza Maryjna procesja z kościoła Świętego Adriana na Forum Romanum do bazyliki Matki Bożej Większej. Wydaje się, że głównie ta procesja do największego w mieście sanktuarium Matki Bożej nadała świętu Pańskiemu charakter Maryjny, który z wolna zaczął przeważać. Poświęcenie świec pojawia się później, spotykamy je w księgach liturgicznych z X w.

gelię i Duchem napełniał cały świat (modl. po Komunii). Wspomnienie Maryi Matki Kościoła daje nam okazję do medytacji nad tajemnicą Kościoła Chrystusowego, modlitwy mszalne podsuwają nam stosowne myśli.

8. WSPOMNIENIE MARYI OPARTE NA MOTYWACH KULTU LOKALNEGO

W roku liturgicznym spotykamy święta Maryjne, które początkowo miały charakter lokalny, ale z biegiem czasu przyjęły się w całym Kościele i stały się bliskie pobożności chrześcijańskiej (Matki Bożej z Lourdes, Poświęcenie bazyliki Matki Bożej Większej). Należą tu również wspomnienia obchodzone początkowo przez poszczególne rodziny zakonne, a potem spopularyzowane w Kościele powszechnym (Matki Bożej z Góry Karmel, Matki Bożej Różańcowej). Trzeba też wymienić wspomnienia, które powstały na podstawie apokryfów, ale mają bogatą treść i są żywe w Kościele wschodnim (Ofiarowanie Maryi), jak również wspomnienia będące wyrazem pobożności naszych czasów (Niepokalanego Serca Matki Bożej). Należy jeszcze pamiętać, że do kalendarzy partykularnych wprowadzono święta Maryjne różnych Kościołów miejscowych.²⁷

Uroczystość Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej. Jej powstanie związane jest z sanktuarium Maryjnym w Częstochowie. Chociaż już w XVII w. paulini podejmowali starania o ustanowienie specjalnego święta ku czci Matki Bożej Częstochowskiej, to jednak zostało ono zatwierdzone dla sanktuarium dopiero przez Piusa X w 1904 r. Obchodzono je w środę po 24 sierpnia, gdyż w tym dniu obraz miał być umieszczony na Jasnej Górze. Pius XI w 1931 r. ustalił 26 sierpnia jako dzień obchodzenia święta oraz zatwierdził formularz mszalny. W diecezjach polskich święto wprowadzano stopniowo, a od 1956 r. jest ono obchodzone przez cały Kościół w Polsce. Modlitwy mszalne nawiązują do roli, jaką sanktuarium częstochowskie odgrywało i odgrywa w życiu narodu polskiego. Bóg dał nam w Maryi przedziwną pomoc i obronę, Jej obraz jasnogórski wślawił się niezwykłą czcią wiernych. Za życia walczyliśmy pod Jej opieką i prosimy, abyśmy w chwili śmierci zdołali odnieść zwycięstwo nad złośliwym wrogiem (kol.). Modlitwa nie zatrzymuje się na zwykłych niebezpieczeństwach zagrażających narodowi, prosi o zwycięstwo ostateczne dla każdego z jego członków. Podobnie modlitwa po Komunii jest błaganiem zanoszonym za lud: oby Bóg uwolnił go od wszelkiego zła i niebezpieczeństwa, oby osłaniał opieką wszystkie jego dobre dzieła. Wiara w opiekę Maryi i wołanie o Jej pomoc — oto myśli dominujące w modlitwach.

Wspomnienie Matki Bożej z Lourdes związane jest z objawieniami Matki Bożej, z których pierwsze nastąpiło 11 lutego 1858 r. Do kalendarza liturgicznego wprowadził je Pius X w 1907 r. Święto ma własną jedynie kolektę. Nie ma w niej wzmianki o objawieniach, mowa jest tylko o wspomnieniu Niepokalanej Bożej Rodzicielki. Ona jest naszą Orędowniczką i przy Jej pomocy możemy powstać z naszych nieprawości. W modlitwie spotykamy wyrażenia dosyć ogólne, ale nabierają one innego znaczenia w świetle objawień z Lourdes. Prześwietna Jutrzenko zbawienia i Zdrowaś, Maryjo, łaski pełna — wołamy w antyfonach do *Benedictus* i do *Magnificat*.

Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel. Pojawia się w XIV w. w zakonie karmelitańskim, w 1726 r. zostaje wprowadzone do Kalendarza Rzymskiego, nadal jest bliskie wielu szukającym Boga. Msza święta ma własną kolektę, w której prosimy Maryję, abyśmy z Jej pomocą i pod Jej opieką doszli na górę, którą jest Chrystus. Nowa modlitwa posługuje się symbolem: góra Karmel przedstawia Chry-

Zob. *Mariæ cultus*, n. 8—9.

stusa. Wejść na górę Karmel to wejść w tajemnicę Chrystusa. Nawiązuje do *Drogi na górę Karmel* św. Jana od Krzyża. Duchowość Karmelu wyrażają też antyfony do *Benedictus* i do *Magnificat*: Szukałem mądrości w modlitwie i Maryja słuchała słowa Bożego. Słuchanie słowa Bożego i modlitwa — oto droga prowadząca na górę Karmel.

Wspomnienie Rocznicy Poświęcenia rzymskiej bazyliki Najświętszej Maryi Panny. Bazylika została wzniesiona przez papieża Liberiusza (352-366), a przez Sykstusa III została poświęcona Maryi. Do dziś jest to najważniejsza świątynia Maryjna Kościoła zachodniego. Msza ma własną kolektę. Jest to gorąca modlitwa zanoszona do Boga, aby nie pamiętał nam naszych grzechów. Świadomi, że nie możemy sami z siebie podobać się Bogu, liczymy na wstawiennictwo Maryi. Modlitwa jest dosyć ogólna w treści, ale odmawiana w bazylice gromadzącej pielgrzymów z całego świata nabiera głębszego sensu; te proste słowa wyrażają wiele. Antyfona do *Benedictus* ma charakter pochwalny: Święta Boża Rodzicielko... błogosławię Cię między niewiastami i błogosławiony owoc Twojego żywota. Uwielbienie zawsze powinno znajdować się przed prośbą, która pojawia się w antyfonie do *Magnificat*: Święta Maryjo, Matko Boża, módl się za nami grzesznymi teraz i w godzinę śmierci naszej. Znów proste słowa, ale zdolne wyrazić tak wiele.

Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Różańcowej — wprowadzone jako wyraz wdzięczności za zwycięstwo odniesione nad Turkami 7 października 1571 r. (Lepanto), w 1716 r. staje się świętem w całym Kościele. Modlitwy mszalne pragną skierować naszą uwagę na tajemnicę Chrystusa. Przez zwiastowanie anioła poznaliśmy tajemnicę wcielenia Syna Bożego, przez Jego mękę i krzyż chcemy dojść do chwały zmartwychwstania: prosimy o tę łaskę Boga za przyczyną Maryi Dziewicy (kol.). Sprawując Eucharystię głosimy śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa: jeśli będziemy mieć udział w Jego męce, doznamy pocieszenia i dojdziemy do udziału w chwale (modl. po Komunii). Introit i antyfona na Komunię mają charakter Maryjny: Zdrowaś, Maryjo, łaski pełna i Oto poczniesz w łonie. Odmawiając różaniec, tak Maryjną modlitwą, rozważamy tajemnicę Chrystusa, Maryja prowadzi nas do poznania swego Syna. W Liturgii Godzin antyfony laudesów odnoszą się wprost do Maryi, antyfony niesporów zaś nawiązują do trzech części różańca: Anioł Gabriel zwiastował Maryi, Pod krzyżem stała Jezusowa Matka, Raduj się, Dziewico Matko, Chrystus powstał z grobu.

Wspomnienie Ofiarowania Najświętszej Maryi Panny. Powstanie święta łączy się z dedykacją bazyliki Matki Bożej Nowej wzniesionej w Jerozolimie w pobliżu świątyni. W VIII w. jest obchodzone już w całym Cesarstwie Wschodnim. Treść święta, ofiarowanie Maryi w świątyni jerozolimskiej, oparta jest na *Protoewangelii Jakuba*. Zachód zaczął je obchodzić w Awinionie za Grzegorza XI, a w 1585 r. święto weszło do Kalendarza Rzymskiego. Ostatnia reforma liturgii pozostawia to wspomnienie, abyśmy mogli razem z Kościołem wschodnim przeżywać ten dzień ku czci Maryi. W Mszałe znajdujemy własną tylko kolektę. Bóg obdarzył Maryję pełnią łaski i pragnie, abyśmy my również mieli udział w tej pełni daru Bożego. Możemy mieć i mamy udział w tej samej łasce, którą Bóg nappełnił Maryję. Pod wpływem tej łaski Maryja uwierzyła, że spełni się to wszystko, co zostało Jej powiedziane (antyf. do *Ben.*). Dzięki tej łasce Maryja stała się świątynią Pana, przybytkiem Ducha Świętego, mogła we wszystkim podobać się naszemu Panu (antyf. do *Magn.*). Święto Ofiarowania jest dla nas przypomnieniem, iż wszystko w życiu ludzkim jest łaską, łaską pochodzącą od Boga.

Wspomnienie Niepokalanego Serca Maryi Panny zostało wprowadzone przez Piusa XII w 1944 r. Pierwotnie obchodzone 22 sierpnia, zostało przeniesione na sobotę po uroczystości Serca Jezusowego. Wspomnienie ma własny formularz mszalny, któ-

rego modlitwy mówią o Maryi. Bóg w sercu Maryi przygotował godne mieszkanie dla Ducha Świętego, przygotował serce Maryi ze względu na Jej przyszłe macierzyństwo. Nasze serca powinny stać się również świątynią Bożej chwały: o to prosimy Boga, przyzywamy wstawiennictwa Maryi (kol.). Wspominając w tym dniu Maryję prosimy o napełnienie nas łaską Bożą, o wzrost Bożego zbawienia w naszym życiu (modl. po Komunii). Maryja zachowywała wszystkie te słowa i rozważała je w sercu swoim — śpiewamy w antyfonie na Komunię. Ten śpiew wzywa nas, abyśmy przyjmowali słowa Chrystusa i Jego Ciało, abyśmy rozważali w sercu swoim, w jak wielkich tajemnicach mamy udział.

III. MARYJA W CODZIENNEJ LITURGII KOŚCIOŁA

Maryja jest obecna nie tylko w liturgii poszczególnych okresów czy świąt ustanowionych ku Jej czci, ale w codziennej liturgii Kościoła. Kościół codziennie sprawuje Eucharystię i zawsze przy tym wspomina Maryję. Jest tak we wszystkich modlitwach eucharystycznych. W Kanonie Rzymskim czytamy: Zjednoczeni z całym Kościołem, ze czcią wspominamy najpierw pełną chwały Maryję, zawsze Dziewicę, Matkę Boga i Pana naszego Jezusa Chrystusa. Druga Modlitwa Eucharystyczna tak wyraża wspomnienie Maryi: Zmiłuj się nad nami wszystkimi, abyśmy zasłużyli na udział w życiu wiecznym z Najświętszą Bogurodzą Dziewicą, ze świętymi apostołami. Podobnie w modlitwie trzeciej: ...abyśmy otrzymali dziedzictwo z wybranymi Twoimi, przede wszystkim z Najświętszą Dziewicą, Bogurodzą Maryją. Modlitwa czwarta: Daj nam, dzieciom swoim, dziedzictwo życia wiecznego z Najświętszą Dziewicą, Bogurodzą Maryją. To codzienne wspomnienie, jako że zostało umieszczone w samym środku Boskiej Ofiary, winno być uważane za szczególny wyraz czci, jaką Kościół okazuje Maryi.²⁸

Kościół codziennie odprawia Liturgię Godzin i codziennie w nieszporych śpiewa *Magnificat*. Nieszpory odprawiane są pod wieczór, gdy dzień się już kończy, jako podziękowanie za to, cośmy otrzymali w tym dniu, i za to, cośmy dobrze wykonali. Nieszpory odnosimy do ofiary wieczernika i do ofiary krzyża: zwracamy w nich naszą nadzieję ku światłu, które nigdy nie zachodzi.²⁹ W duchu dziękczynienia za wszystko i w duchu nadziei Kościół powtarza codziennie słowa Maryi wypowiedziane w domu Elżbiety. Kompletą jest ostatnią Godziną dnia, modlitwą przed udaniem się na spoczynek; ona również kończy się antyfoną Maryjną. Swoją codzienną modlitwę Kościół zamyka zwróceniem się do Matki Jezusa.

Paweł VI gorąco zachęcał do podtrzymania zwyczaju odmawiania modlitwy *Anioł Pański*,³⁰ a od czasu wyboru papieża Jana Pawła II obserwujemy, jak znów przyjmuje się ona w naszym Kościele. Jej liturgiczny rytm uświęca różne chwile dnia, pośród codziennych zajęć wprowadza przerwy poświęcone modlitwie. Odmawiając *Anioł Pański* stajemy wobec wydarzenia jedynego w dziejach ludzkości, kontemplujemy tajemnicę wcielenia i przypominamy sobie tajemnicę paschalną Pana. Powtarzamy słowa pozdrowienia anielskiego skierowanego do Maryi i błagamy o Jej miłosierne wstawiennictwo „teraz i w godzinę śmierci“. Ten, kto codziennie odmawia *Anioł Pański*, uczy się życia oddanego Bogu, chce jak Maryja mówić w każdej sytuacji „bądź wola Twoja“.

Zob. tamże, n. 10.

²⁹ Zob. *Wprowadzenie Ogólne do Liturgii uświęcenia czasu*, n. 39.

Zob. *Marialis cultus*, n. 41.

ZAKOŃCZENIE

Postawa Kościoła modlącego się w liturgii jest zawsze jednakowa: Kościół zwrócony jest do Boga, Ojca Pana naszego Jezusa Chrystusa. Patrząc na Ojca Kościół obchodzi wspomnienia tajemnic z życia Chrystusa zrodzonego z Maryi Dziewicy. W liturgii wspomina Maryję, wychwala Ją i prosi o Jej wstawiennictwo, ale zawsze dzieje się to w modlitwie zwróconej do Ojca. Ojciec chce nam dać łaskę przez Jej wstawiennictwo, jak dał nam przez Nią Zbawiciela. Wierni duchowi liturgii nie możemy poprzestawać na modlitwie do Maryi. Jeśli kierujemy do Niej naszą modlitwę, to zawsze pozostajemy świadomi, iż jest to ostatecznie modlitwa zanoszona do Ojca.

Spośród wszystkich okresów liturgicznych Adwent i czas Bożego Narodzenia pozostają wzorem dla wszelkiego kultu Maryjnego. W tych okresach najlepiej widać nierozdzielny związek Maryi z Chrystusem. W innych okresach roku liturgicznego Maryja pozostaje w ukryciu.

Maryja jest obecna w liturgii Kościoła, bo jest obecna w tajemnicy Chrystusa. Święta Maryjne obchodzone w ciągu całego roku ukazują głębiej związek Maryi z tajemnicą zbawienia dokonanego przez Chrystusa. Odnowione teksty liturgiczne lepiej niż teksty dawnej liturgii ukazują obecność Maryi w tajemnicy Chrystusa i w tajemnicy Kościoła. Myśl o obecności Maryi w tajemnicy Chrystusa przenikała pobożność wiernych, trzeba obecnie więcej ukazywać obecność Maryi w tajemnicy Kościoła. W modlitwie zanoszonej do Maryi powinno znaleźć się więcej błagania Jej Syna za Kościołem.

Modlitwy liturgiczne wiele razy mówią o wybraniu Maryi i o Jej przywilejach, ale zawsze przypominają, iż Maryja otrzymała tak wiele ze względu na wyjątkowy udział w dziele zbawienia. Ona jest zawsze zwrócona ku Chrystusowi. Mówiąc o wyniesieniu Maryi należy zwracać uwagę na Jej postawę służby wobec Boga, świadomy udział w wielkich dziełach Bożych. W ten sposób u ludzi odznaczających się głęboką pobożnością Maryjną wytworzy się powoli duch życia „dla“: dla Chrystusa, dla Kościoła, dla drugiego człowieka. Rok liturgiczny jest szkołą duchowości chrześcijańskiej, niech również będzie dla nas szkołą prawdziwej duchowości Maryjnej.